

ZÁKLADNÍ INFORMACE A RADY RODIČŮM DĚTÍ SE SPECIÁLNÍMI VZDĚLÁVACÍMI POTŘEBAMI

1. DÍTĚ SE SPECIÁLNÍMI VZDĚLÁVACÍMI POTŘEBAMI

A JEHO RODINA

Velká většina rodičů, což je přirozené, vkládá do svého potomka značné naděje. Předpokládají, že jejich dítě s větším či menším výdejem sil obstojí před požadavky školy a postupně pronikne do tajů poznání. U mnoha rodičů je to právě dítě, u kterého očekávají, že zaujme v životě postavení, kterého oni sami třeba z nejrůznějších důvodů nebyli schopni dosáhnout. Jiní, kteří sami dosáhli významného a uznávaného postavení potom očekávají, že jejich dítě půjde v životě plynule ve stopách jejich úspěchů. Proto není divu, že dostanou-li rodiče informaci, že u dítěte byla zjištěna porucha učení, začnou s velkými obavami hledět do budoucnosti a s velkou dávkou úzkosti očekávají, jaké potíže přinese další den, týden, rok atd.

Pro rodiče není snadné přijmout racionálně fakt, že jejich dítě je „odlišné“, že jeho způsob učení nebude odpovídat běžným normám. Nezřídká se snaží najít viníka nebo nalézt rychlou, bezbolestnou a zaručeně účinnou pomoc v odstranění potíží. Tento nekonstruktivní přístup však ničemu neprospívá. Je nutno daný fakt respektovat, zaujmout „statečný“ postoj, nalézt způsob, jak obtíže dlouhodobě překonávat, a naučit tomu i své dítě.

2. DÍTĚ S PORUCHOU A PŘÍSTUPY K NĚMU

Dítě s poruchou si svou situaci ne zvolilo a nemá prakticky ani možnost samo svou nepříznivou situaci změnit. Proto úvahy, že dítě s poruchou učení je líné, pomalé, méně nadané apod. jsou zcela nesprávné. Vzhledem k příčinám vzniku těchto poruch nemá ani smysl hledat dalšího jiného viníka.

Nedostatečná znalost podstaty postižení a jeho projevů vede často k nesprávným soudům a k nesprávným nebo zjednodušujícím závěrům a postojům. Děti s poruchou učení jsou limitovány a znevýhodněny ve školní práci, přestože úroveň jejich schopností odpovídá normě a často i vykazuje hodnoty nadprůměru.

V praxi se můžeme setkat se dvěma nesprávnými extrémními přístupy. V prvním případě jsou tyto děti nepřiměřeně ochraňovány a „hájeny“, dítěti jsou tolerovány všechny chyby, neznalosti a nedostatky a nevyžaduje se od nich plnění běžných školních povinností a úkolů. Výsledkem je nezralá a zmatená osobnost, která není schopna reálně vnímat a hodnotit sama sebe a v budoucnu proto bude v životě vystavena mnohým zbytečným traumatům. Ve druhém případě při necitlivém srovnávání s ostatními dětmi jsou vystaveny permanentním stresům, pěstuje se v nich pocit vlastní neschopnosti, trvalého selhávání, upevňuje se v nich představa, že jsou neschopní, hloupí a líní.

Přehnanými nároky, kterým dítě dostát nemůže, se učí zoufalství nad svou méněcenností, nebo rezignující lhostejností. Ovšem zbavíme-li ho svým příliš ochranným postojem odpovědnosti, odnímáme mu možnost prožít i svou vlastní hodnotu a moc, a proto i prožít spontánní radost ze svých zdarů a ze svého života vůbec. Stejně tak věnujeme-li pozornosti příliš málo, zakládáme neschopnost dítěte soustavně a produktivně pracovat a nacházet ve své aktivitě hodnotu a smysl.

Proto je vždy třeba s ohledem na každé konkrétní dítě a jeho situaci hledat mezi těmito extrémy optimální řešení, i když to nemusí být vždy snadné.

Primárním zájmem rodičů, školy i specialistů z odborného pracoviště je zajistit pro dítě s poruchou učení optimální způsob a úroveň vzdělávání, proto musí být nalezena konkrétní podoba pomoci v úzké spolupráci a v koordinovaném postupu všech výše jmenovaných včetně samotného žáka s postižením.

Současně je třeba vycházet ze základního předpokladu, že zodpovědnost za výchovu dítěte a jeho zdárný vývoj leží jednoznačně na rodičích dítěte. Nelze považovat za správný takový stav, kdy rodiče zcela vědomě přenesou veškerou odpovědnost na školu, resp. učitele, a sami za prospěch svého dítěte necítí odpovědnost a s odstraněním potíží dítěti nepomáhají.

3. MOŽNOSTI POMOCI A CÍLE VZDĚLÁVÁNÍ DĚTÍ SE SPECIÁLNÍMI POTŘEBAMI

I zdravé děti jsou ve škole často ohroženy nedostatkem opravdového smyslu své školní práce. Schází jim smysl učebních činností, protože jsou jim ukládány bez přímého prožití jejich užitku v praxi. Současná škola jim většinou dokáže poskytnout informace a příležitosti, ale málokdy smysluplné cíle.

U dětí s různými vzdělávacími obtížemi je pak situace ještě obtížnější. Často větší škody než poruchy učení udělají poruchy motivace a sebehodnocení, t.j. ztráta snaživosti a s tím související sebedoceňování. Dítě selhává v činnostech, které vyžadují odvahu pustit se do náročného úkolu, protože samo sebe prožívá jako nedostačivé.

Hlavním cílem je tedy odstranit strach dítěte z neúspěchu a jeho negativní obraz o sobě, který si vytváří na základě nepříznivého hodnocení okolí, t.j. je nutno přizpůsobit nároky a požadavky i celou situaci učení tak, aby dítě mohlo úkoly splnit v rámci svých možností a kapacity, a dále je třeba volit pozitivní formy hodnocení schopností i výkonu.

Ať dítě věnuje své úsilí čemukoliv, potřebuje projev zájmu, uznání a schválení, potřebuje kladnou a radostnou odezvu, z níž se pak samo učí mít ze svých aktivit a výkonů potěšení.

Další konkrétní doporučení a postupy je pak nutné stanovit s ohledem na konkrétní dítě, typ poruchy a další okolnosti, které představují životní situaci dítěte.

Dysfunkce není možno zcela odstranit, příznaky je nutno kompenzovat tak, aby byl naplněn cíl vzdělávání. Čtení a psaní jako znalost písemné formy jazyka je pouze jednou součástí celého spektra gramotnosti. Čtení a psaní v životě člověka není cílem, ale prostředkem dalšího vzdělávání. K tomu je třeba, aby se staly přirozenou součástí života dítěte a nikoliv zdrojem nepříjemných zkušeností. Je tedy důležité více zdůraznit podstatu výuky čtení jako výchovu ke čtenářství a rozvoji čtenářských dovedností a psaní jako jednu z forem smysluplné komunikace mezi lidmi.

Dítě tedy potřebuje především pochopení smyslu, podporu a přiměřené zatížení.

Vzdělávání žáků se speciálními potřebami upravují příslušné školské předpisy, v nichž jsou uvedeny povinnosti všech zainteresovaných stran a jejich podíl na tom, aby vzdělávání takového dítěte bylo maximálně efektivní a přinášelo postiženému dítěti maximální prospěch.

Dítě s poruchou má možnost navštěvovat speciální školy, speciální a specializované třídy, nebo může být integrováno v běžném vzdělávacím proudu, t.j. integrováno v běžné mateřské nebo základní škole. V rámci integrace se uplatňuje individuální pedagogický přístup k žákovi se současným zajištěním odborné speciálně pedagogické péče. Způsob této péče je konkretizován v individuálním výchovně vzdělávacím programu. Dítě má

právo dle metodického pokynu MŠMT na zohlednění, a to volbou vhodných metod výuky a hodnocení výsledků, případně na slovní hodnocení. Rodiče dítěte mají právo na informace o výsledcích dítěte i na informace o pedagogickém postupu školy. Jejich spoluúčast na volbě vzdělávací cesty je dána zákonem, proto mají právo formulovat své představy a požadavky o podobě vzdělávání svých dětí.

Jen důsledný, trpělivý a povzbuzující přístup, dlouhodobá a systematická péče a koordinovaný přístup rodiny, školy a specialistů může přinést své ovoce.

4. PŘEHLED PLATNÝCH PŘEDPISŮ

Zákon 561/2004 Sb.o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)

Vyhláška 73/2005 Sb.o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných

Vyhláška 72/2005 Sb. o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních